

FINANCOVANIE PRÁVNEJ VEDY NA SLOVENSKU: KDE SME A AKO ĎALEJ?

Doc. Dr. Iur. Mgr. Martin Husovec

London School of Economics and Political Science (LSE)

August 2021

Fungujú slovenské grantové schémy dobre? A aký je kontext financovania právnej vedy na Slovensku? V tomto článku krátko predstavím súčasný systém a jeho slabé miesta. Na základe 15 rozhovorov so slovenskými akademikmi a verejne dostupných informácií sa pokúsim vysvetliť ako situáciu možno zlepšiť prostredníctvom zmeny podmienok grantového, ale aj rozpočtového financovania. Ponúkam päť návrhov:

1) Veda musí byť riadne odmenená. Dnešné základné ohodnotenie môže fungovať pre praktikov, no nie pre ľudí, pre ktorých je univerzita jediný zdroj príjmu. Univerzitný systém by mal ponúkať plnohodnotnú možnosť, aby si akademici cez vedu zarobili na svoj životný štandard v rámci univerzity. Bez ďalších zdrojov je logické, že sa talentovaní vedci musia venovať iným činnostiam. Fakulty by mali postupne vytvárať príplatky pre zamestnancov, ktorí sa rozhodnú pre výhradnejšiu prácu pre fakultu a vedu. Tie by boli pravidelne prehodnocované podľa kvality publikácií. Granty tu môžu pomôcť.

2) VEGA/KEGA distribuuju príliš drobné prostriedky, aby okolo nich existovalo obširne posudzovanie. Dnes aj tak slúžia najmä na literatúru a zahraničné pobyty, keďže fakulty nemajú na osobné rozpočty. Namiesto súčasného systému stačí mať štvrt'ročné výzvy, kde jednotlivý výskumník krátko opíše svoj projekt a účel peňazí napríklad do 2000 eur. Po skontrolovaní formálnych náležitostí potom nech systém jednoducho losuje toho, kto peniaze dostane. Žiadne posudzovanie.

3) APVV-VV je nutné reformovať, resp. doplniť. Jeden spoločný systém kolektívnych grantov pre všetky stupne seniornosti ukracuje mladých ľudí o príležitosti. Minimálne mladí ľudia by mali mať osobitnú schému na dobu do 6 rokov po PhD. Pre mladého vedca je to najkritickejšie obdobie. Peniaze by mali pokrývať extra mzdové náklady tak, aby získanie grantu bolo dostatočne motivačné a zároveň znížilo akúkoľvek potrebu mladých zamestnancov obzerat' sa za doplnkovou prácou mimo univerzity. Mladí vedci musia mať priestor, aby mohli rozvinúť svoj talent. Ak budú úspešní, štát získa prostriedky s úrokmi cez ERC.

4) Pre právo treba úplne prehodnotiť používanie publikačných zoznamov Web of Science. Dnes trajektóriu publikačnej činnosti štát bez zamyslenia outsourcoval americko-britskej firme Clarivate, ktorá tvorí zoznam WoS. Zoznam je orientovaný na britsko-americkú tradíciu (okolo 85 % časopisov) a nezhrňa mnoho dobrých kontinentálnych časopisov. V najvyššom kvalite WoS sa dnes nachádza 48,5% časopisov, ktoré nemajú žiadne recenzné konanie, pretože o uverejnení článku rozhodujú študenti. Takéto články nie sú riadne použiteľné na zahraničné granty ako ERC, pretože nie sú recenzované. Ako prvý krok by sa malo upustiť od ich používania pri pridelovaní peňazí na vzdelávanie. Avšak aj na účely pridelovania peňazí na vedu preto treba tieto zoznamy nahradiť. Právnickým fakultám na Slovensku možno odporučiť aby sa spojili a zafinancovali hĺbkovú analýzu toho ako zmeniť publikačné zoznamy a čím ich nahradiť.

5) Je nutné zvýšiť objem peňazí do vedy. Naozaj a zásadne. Zčať možno už len tým, že sa odvodová povinnosť (kedy si štát vracia peniaze) pri grantoch minimalizuje. Pokračovať možno navýšením prostriedkov pre grantovú agentúru APVV.

Poučenie: Autor nikdy nepôsobil na slovenskej univerzite a je možné, že mu mnohé ďalšie súvislosti ušli. Pri písaní vychádzal len z rozhovorov a verejných zdrojov. Tento článok nemá byť štúdiom, ale skôr esejou, ktorá ma podnietiť k zamysleniu sa nad súčasným systémom. Autor vopred ďakuje za akúkoľvek spätnú väzbu.

Obsah

Prečo niekto robí právnu vedu? A čo to je?	2
Financovanie: Ako môže pomôcť?.....	4
Základné čísla o fakultách a financovaní vedy.....	5
Slovenské grantové schémy.....	7
Problém 1: Málo financií	8
Problém 2: Draho distribuované financie	9
Problém 3: Zle distribuované financie a úsilie.....	11
Problém 4: Publikácie.....	13
Ako ďalej? Odporúčania	15
Príloha č. 1	17

Prečo niekto robí právnu vedu? A čo to je?

Skôr než sa dostanem k základným otázkam položeným v úvode, dovoľm si dôležitú odbočku.

Právo duševného vlastníctva, moja špecializácia, sa venuje tomu, ako motivovať ľudí ku kreativite a inováciám. Vytvára exkluzívne práva, ktoré potom môžu jednotlivci a firmy zhodnotiť na trhu, aby tak zarobili na svojej investícii. Jeho dôležitým príspevom je ekonomické stimulovanie kreativity. Lenže právo a jeho ekonomické stimuly tvoria len časť odpovede na to, prečo tvoríme. Neekonomická, alebo tzv. *vnútorná* motivácia (z angl. intrinsic motivation) ako napríklad snaha o seba-realizáciu, byť lepší, pomôcť ľuďstvu či svojej komunite alebo jednoducho získať reputáciu v nejakej oblasti, sú rovnako silné poháňky ľudského správania.

Preto ak chce niekto zlepšiť vedu na Slovensku v nejakej oblasti *nemôže sa zamerať len na peniaze*. Ruka v ruke musí riešiť otázku kolektívnu a jeho spoločenských noriem na fakultách, spôsob ako veda oceňuje človeka reputačne alebo čo sa vôbec právna veda snaží pre spoločnosť robiť. Nemám po ruke kvalitatívny empirický výskum. Z tuctu rozhovorov, ktoré som robil pred napísaním tohto článku si však dovoľm vysloviť hypotézu, že problém máme aj v oblastiach neekonomického motivovania jednotlivca.

V prvom rade, právnické fakulty sa dnes primárne *sústredia na remeslo a nie na vedu*. Drvivá väčšina fakultného zboru je, zdá sa, najmä praktikmi, ktorí popri tom *aj* učia. Výskum a písanie nie je zväčša ich hlavná oblasť realizácie. Avšak financovanie zo štátneho rozpočtu núti fakulty, aby produkovali aj vedu. Publikácie sa totiž podľa metodiky zohľadňujú ako v oblasti peňazí na vzdelanie, tak aj peňazí na výskum. Fakulty potom logicky nútia svojich zamestnancov „robiť vedu“. Inak totiž nedokážu niekedy pokryť ani svoje prevádzkové náklady. Dôsledkom je, že písanie je tret'oradá činnosť a je zamerané skôr na riešenie krátkodobých problémov práva. Pozornosť sa venuje atomickým otázkam remesla, keďže praktici hľadajú synergiu s ich denno-dennou prácou. Na hĺbkové štúdium, ktoré sprevádza mnoho slepých uličiek, niet času. Navyše, takéto okolie môže potom len ťažko pochopiť *snahu* iných kolegov, nazvime ich pracovne „akademikmi“, riešiť dlhodobé problémy práva, ktoré sa nedajú v praxi „predať“. Taktiež vie ťažšie zhodnotiť ich *kevalu*. To zároveň spôsobuje nedostatok jasných vzorov pre doktorandských študentov práva. A tak sa replikuje to isté donekonečna.

V druhom rade, akademická časť právnickej obce nie je, zdá sa, *reputačne* vnímaná najpozitívnejšie jednak medzi kolegami, ale aj v sociálnych kruhoch. Iste, je to len hypotéza založená na niekoľkých rozhovoroch. No z nich mi vyplýva, že právní akademici, ktorí sa ťažiskovo venujú vede, sú dnes chápaní ako „nepoužiteľní“ a „prliš

teoretický“. Ako mi to vyjadril jeden kolega, „v práve je slovo vedec nadávka“, pretože znamená, že človek nič nevie o praxi a preto ho „nik neberie vážne“. K tomu treba pričítať, že verejná realizácia v práve na Slovensku je pomerne obmedzená. A preto aj akademici, ktorí majú záujem o ukázanie užitočnosti svojho širšieho uvažovania majú mimo akadémie úzke množstvo prestížnych príležitostí (napr. Ústavný súd SR, ministerstvá, a pod.). Medzi legislatívnou zložkou a akadémiou často neexistuje neformálny inštitucionalizovaný dialóg, kde by akademici mali nejaké výsadnejšie postavenie ako je tomu v zahraničí (napr. v Nemecku). Navyše, trh je drobný, takže pokiaľ sa akademici venujú určitým úzkym oblastiam, častokrát nedokážu dobre uplatniť svoju ťažiskovú expertízu. Ak preto niekoho pri „písaní“ motivuje prestíž, ide zákonite „do praxe“.

V tret'om rade je problémom to, čím vlastne právnici prispievajú k zveľaďovaniu svojho okolia. Dalo by sa namietat', že je toho veľa, tým, že udržuju štátnu a súkromnú moc v pozore. Lenže ako presne tak robí právna veda? Nie je to len potvrdením toho, že treba robiť *prax*? Je práca akademického právnika vôbec užitočná? A mala by byť? Bohužiaľ v tejto oblasti je problém opäť raz hlbší. Akademici v práve častokrát nevedia popísať, ktorá ich metodologická výbava ich odlišuje od kolegov praktikov. V doktorandských prácach sa dodnes objavuju floskule o indukciu a dedukciu.¹ Navyše, je logické, že zatiaľ čo praktik riešiaci krátkodobé problémy má v užitočnosti svojej práce jasno, akademik, ktorý reaguje na problémy, ktoré ešte len môžu vzniknúť, tak mať nemusí. Treba povedať, že aj rôzni akademici dokážu tento rozmer vo svojej práci tolerovať odlišne. Ak chápeme praktickosť ako užitočnosť pre spoločnosť, tak akademici tvoria koncepty (napr. právneho štátu, zodpovednosti, a pod.), ktoré sa možno nepoužijú nikdy nikým alebo riešia problémy, ktoré nikdy nevzniknú v obmedzenej slovenskej praxi. Samozrejme, cieľom nie je tvoriť teoretické konštrukcie bez vzťahu k realite, ale od takejto práce nemožno vždy očakávať orientáciu na to, čo sa deje „tu a teraz“. To nakoniec platí pre vedu všeobecne. História je plná príkladov, kedy niečo zjavne „nepraktické“ bolo pre ľudstvo oveľa užitočnejšie ako „praktické“ správy konzultantských firiem a advokátskych kancelárií. „Praktickosť“ je jednoducho nepraktické merítko vedy.

K tomu, aby sme vedeli odlišiť remeslo od akademickej práce, si musíme vedieť *najprv* dobre zadefinovať *prv* *ciele právnej vedy*. To je samozrejme nad rozsah tejto eseje. Dovolím si však dva základné body.

Prvým krokom je uznať, že právna veda by mala riešiť dlhodobé problémy spoločnosti. Namiesto lipnutia na tom, ako izolovane vykladať konkrétne ustanovenie zákona, hoci aj to je jej súčasťou, by mala primárne riešiť širší kontext výkladu práva (jeho systematickosť z hľadiska histórie, právneho poriadku, alebo geografie) a spoločenský dopad právnych pravidiel ako súčasť iných regulačných mechanizmov ľudského správania. Mám pocit, že dnešná právnická práca sa po nemeckom vzore snaží najmä o systematizáciu, ktorá u nás pokrívá najmä v tom, že často nemáme dostatok pozorovaní v judikatúre na riadne závery o tom, ako funguje právo. Komparatívna práca zasa často ostáva povrchná. Samozrejme ide o zovšeobecnenie. Snažím sa len opísať trend. Povedzme však, že len obmedzené množstvo prác dnes dosahuje rozsahom, hĺbkou a kvalitou napríklad práce profesora Lubyho (stačí pohľad do knižníc).

Druhým kritériom by malo byť to, že akademická práca by sa mala robiť metodologicky rigoróznejšie než „remeselné“ výstupy praktikov. Ak vedecký článok v práve nemožno rozoznať od „remeselného“ článku, niekde je problém. Práva veda potom nemá pridanú hodnotu. Ak sa práca pokúša o systematizáciu, musí poskytnúť vyčerpávajúci prieskum judikatúry a literatúry (a nie len jej pohodlnú selekciu). Ak sa právnická práca bude snažiť o porozumenie kontextu, prípadne spoločenského dopadu právnych pravidiel, musí zapracovať prístupy iných oblastí spoločenských alebo iných vied. Doktrinálna práca (interpretácia noriem) je samozrejme veľmi dôležitá, je základom práce právnika, ale zároveň má svoje limity. A to predovšetkým vtedy, ak

---

¹ *Pozri* diskusiu Pavlíny Hubkovej, Prosím vás, odkud to všechno máte? (2021) dostupné na: <https://vyzkumvprahu.home.blog/2021/01/29/prosim-vas-odkud-to-vsechno-mate/> a tam spomenuté tematické číslo 6/2016 časopisu Jurisprudence, predovšetkým príspevok Michala Bobeka.

výskumník chce navrhovať ako má právo vyzerat' (známe ako „de lege ferenda“), ktoré býva často krát len osobným názorom, ktorý nemá žiadne metodologické krytie.²

Tieto dva faktory: dlhodobý výhľad a metodológia sú preto kľúčové k tomu, aby sme vedeli odlíšiť výskum od remesla. A bude na nich nutné pamätať aj pri snahe štátu o podporu právnej vedy.

Financovanie: Ako môže pomôcť?

Ak odhliadneme od vyššie spomenutých neekonomických stimulov kreativity, je financovanie najpriamejším inštrumentom podpory kreativity, ktorý má štát v rukách. Štát má totiž len obmedzenú rolu pri ovplyvňovaní spoločenských noriem okolo výskumu a jeho tvorby. Financovanie štátu však zásadne definuje to, čomu sa *musí* a *môže* zamestnanec vysokej školy venovať. Biznis model súčasných právnických fakúlt je postavený predovšetkým na príjmoch zo štátneho rozpočtu, a to predovšetkým za organizovanie výuky práva v slovenskom jazyku. Niektoré fakulty tiež získavajú finančné prostriedky z organizovania školení, prenájmu priestorov alebo externého štúdia. Tým sú aj položené základy toho, čo vysokoškolský pedagóg „musí“. Ako je známe, primárna povinnosť je učiť, skúšať a viesť záverečné práce. Nie je žiadnym tajomstvom, že pre mnoho slovenských pedagógov v práve je plný univerzitný úväzok de facto skôr čiastočným úväzkom, ktorý pokrýva práve učenie a s ním súvisiace veci. Písanie je navyše. Lebo to fakulta chce.

Lenže súčasné financovanie *vyučby* zjavne nepokrýva prevádzkové náklady fakúlt. Minimálne niektoré fakulty začínajú v deficite. Preto sa ani nemôžu rozhodnúť ísť smerom sústredenia sa len na remeslo tým, že budú vychovávať kvalifikovaných absolventov. Veda sa im totiž započítava ako zásadný faktor aj do rozpočítavania peňazí na vzdelávanie. Všetky fakulty sa tak *musia* snažiť robiť vedu. Pritom by dávalo zmysel, aby sa niektoré venovali len príprave na remeslo. A tu začína problém.

Ak chceme mať viac poriadnej vedy a akademikov na právnických fakultách, musia mať priestor, aby rozvinuli svoj talent. A ten si vyžaduje čas. To znamená dve veci: voľný priestor od učenia, vrátane administratívy a priestor zlepšiť svoju ekonomickú situáciu prostredníctvom vedy (a teda nie praxe). Univerzitný systém by mal ponúkať plnohodnotnú možnosť, aby akademici zarobili na svoj životný štandard *v rámci univerzity*. Nechcem na tomto mieste rozoberať podrobnosti odmeňovania, ktoré sa aj tak líšia medzi fakultami a stupňami seniornosti. Ako východisko mi postačí to, že pre mnohých mladých ľudí zamestnanecký plat nie je dostatočne motivačný. Toto tvrdenie vychádza z rozhovorov s mladými vedcami, ale aj z pohľadu do tabuľkových plátov. Ak odmena v rámci univerzity nie je dostatočná, musí sa hľadať cez rôzne funkcionárske pozície alebo mimo univerzity. V oboch prípadoch je dôsledok ten istý a osobitne zdrvivujúci pri mladých ľuďoch. A síce, dôsledkom je nedostatok času rozvinúť svoj talent.

Otázka, ktorú by mal riešiť štát, je ako ekonomicky motivovať tých, ktorí majú záujem vybrať sa akademickým smerom vo svojej práci a neupísať sa *záraveň* alebo *namiesto* toho praxi. Tu môžu pomôcť grantové schémy.

Z rozhovorov mi vplýva, že niektoré fakulty už dnes majú systém, kde si zamestnanci môžu zvoliť, či sa budú venovať fakulte exkluzívnejšie alebo nie. Pritom ide o osoby s rovnakým pracovným úväzkom. Za určitý sľub venovať sa viac škole si potom získajú príplatok k platu rádovo aj v stovkách eur. To je jeden z možných spôsobov ako umožniť, aby na právnických fakultách popri sebe pôsobili praktici a akademici. Obidve skupiny tam majú svoje miesto. Nechať ľudí vybrať si mieru, do akej je pre nich univerzita výhradnou činnosťou je preto to najprirodzenejšie. V zahraničí je bežné, že univerzita poskytuje určitý zadefinovaný systém toho, koľko času môže zamestnanec stráviť na platených a neplatených neuniverzitných činnostiach. Na mojej súčasnej

---

² Pozri k tejto téme aj úvod z pera Tomáša Gábrisa v knižke Aktuálne otázky teórie práva (Wolters Kluwer 2018) str. 8 a nasl.

fakulte je to napríklad do 10 dní v roku za platené činnosti bez súhlasu, 10-25 dní so súhlasom „dekana“ a do 50 dní so súhlasom vyššieho manažmentu.³

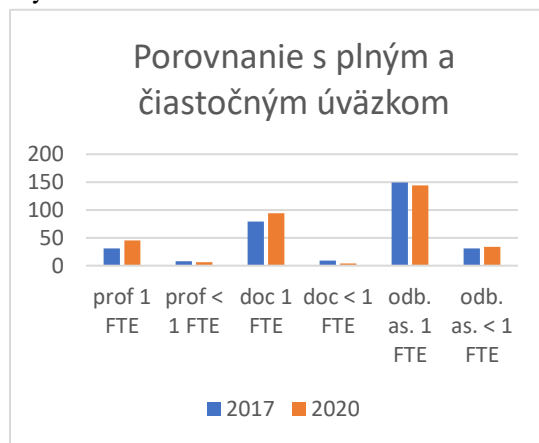
Samozrejme, vytvoriť časový priestor samo o sebe nestačí. Ak sa niekto rozhodne ísť pre takúto „akademickú dráhu“ mal by vedieť aj ukázať výsledky. Tie je samozrejme nutné merať v publikáciách, ich kvalite a nie množstve. Na mojich dvoch doterajších pôsobiskách (Tilburg a LSE) sa každoročne posudzuje publikačná činnosť. V Holandsku mala fakulta svoje kritéria, ktorých cieľom bolo bodovo podporiť istý *typ* výskumu (napr. komparatívny výskum v anglickom jazyku). Na LSE je zas proces spojený s každoročným posudzovaním na povýšenie, kde sa čítajú aj vybrané publikácie (ide o systém funkčných miest).

Je dôležité, že cez takéto kritéria si môže každá *fakulta* vytvoriť svoj vlastný rámec toho čo oceňuje. Ten samozrejme asi bude do istej miery ovplyvnený celoštátnym systémom, podľa ktorého štát rozdeľuje peniaze za vedu (viď nižšie). Avšak aj v rámci neho existuje mnoho priestoru. Napriek jasným nedokonalostiam zoznamov Web of Science a Scopus môžu fakulty začať merať kvalitu *v rámci* týchto zoznamov. Zamyslenie sa nad konkrétnou podobou takýchto pravidiel je nad rozsah tohto článku. Chcem len poukázať na to, že pri slovenských a českých časopisoch nám asi neostáva nič iné len hodnotiť kvalitu vždy na základe textu, nie časopisu. Trh s časopismi je príliš malý na nejakú veľkú selekciu. Pre zahraničné publikácie to z časti bude možné. No netreba z mien časopisov zase robiť fetiš. Kvalitná práca je bežne publikovaná aj mimo Common Market Law Review alebo Harvard Law Review. Najmä v špecializovaných oblastiach (napr. duševné vlastníctvo) môžu byť všeobecné časopisy slabým merítkom kvality. Seniornejšia časť fakulty sa môže dohodnúť na zozname prestížnych časopisov, ktoré bude odmeňovať (pozri Prílohu č. 1). Hoc bodovanie a rebríčky fungujú už dnes na mnohých slovenských fakultách,⁴ problémom je, že sa orientujú len na štátnu metodiku, ktorá je pre právo nie len arbitrárna (mnoho kvalitných časopisov je mimo týchto zoznamov), ale ešte aj deravá (zahŕňajú sa aj menej kvalitné časopisy).⁵ V krátkodobom horizonte je preto najschodnejšie vytvárať si pod-zoznamy v rámci štátnej metodiky. Čiastočne sa touto cestou vybrala napríklad Právnická fakulta Masarykovej univerzity, ktorá vytvára osobitné zoznamy vydavateľov.⁶

Základné čísla o fakultách a financovaní vedy

Na Slovensku máme šesť právnických fakúlt: UK, UPJŠ, UMB, TTU, BVŠP a JJ. Posledné dve sú súkromné. Podľa oficiálnych dát,⁷ za posledné roky mierne vzrástol počet docentov a znížil sa počet profesorov. Počet odborných asistentov je v podstate rovnaký ako pred piatimi rokmi.

Z čísel vyplýva, že približne 15,5 % fakultného zboru sú profesori, 30 % docenti a 54,5 % odborní asistenti. Okolo 85 % pracuje na právnických fakultách na plný pracovný úväzok (1 FTE). Zvyšok na čiastočné úväzky.

³ Pozri <https://info.lse.ac.uk/staff/divisions/Human-Resources/Assets/Documents/Terms-and-conditions/Academic-TC-Final-agreed.pdf> str. 19.

⁴ Napríklad https://www.flaw.uniba.sk/fileadmin/praf/O_fakulte/Dokumenty/VP_2018/VP_2018_01.pdf

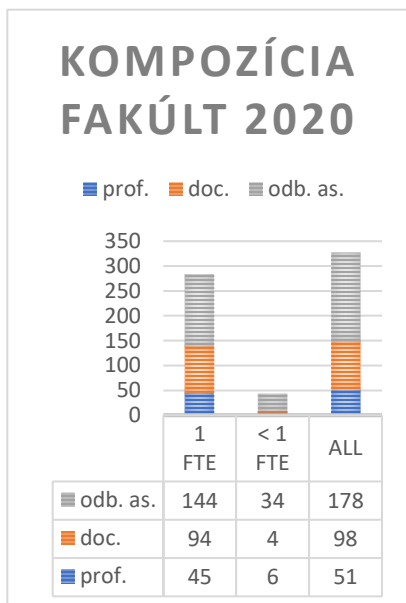
⁵ Stačí si spomenúť na „zahraničné vydavateľstvá“ slovenských autorov.

⁶ Pozri výkonnostné odmeny https://is.muni.cz/do/law/ud/predp/opatreni/18296466/Opatreni_dekana_c._7-2020_Vykonnostni_odmeny.pdf

⁷ Pozri https://www.cvtisr.sk/cvti-sr-vedecka-kniznica/informacie-o-skolstve/statistiky/statisticka-rocenka-publikacia/statisticka-rocenka-vysoke-skoly.html?page_id=9596

Približne 40 % fakultného zboru (profesorov, docentov a odborných asistentov) sú ženy. Z agregovaných štatistík o slovenských univerzitách⁸ vieme, že ženy sú podstatne menej zastúpené v profesorskom zbore (len 28%), viac v docentskom zbore (42%) a najviac medzi odbornými asistentmi (50%). Bližší pohľad⁹ však ukazuje, že v práve je tento problém ešte vypuklejší. Zo šiestich fakúlt, len dve vôbec majú ženy v profesorskom zbore (UK 6/22, TT 3/9). Ostatné majú nulové zastúpenie profesoriek (UMB 0/5, UPJŠ 0/6, JJ 0/2, BVŠP 0/7). Celkové zastúpenie profesoriek je tak na úrovni neuveriteľných 17,6 %. V súčasnosti však prebieha niekoľko inauguračných konaní žien, ktoré môžu toto číslo korigovať. Zastúpenie medzi docentkami je podstatne lepšie (UMB 5/10 (50%), BVŠP 11/22 (50%), TT 8/17 (47%), UPJŠ 9/20 (45%)). Problematická je len Univerzita Komenského UK 10/38 (26%). Pre jej veľkosť dnes v úhrne na Slovensku na jednu docentku práva stále pripadajú dvaja mužský kolegovia.

Slovenské právnické fakulty dnes na vzdelávanie a výskum získajú peniaze zo štátneho rozpočtu. Prostriedky získavajú z *inštitucionálnych* a *účelových* zdrojov formou súťaže.¹⁰

Inštitucionálne vysokoškolské vzdelávanie, veda a sociálna podpora študentov vysokých škôl v roku 2020 získali 611,5 miliónov eur zo štátneho rozpočtu. Tieto peniaze sú rozdeľované podľa Metodiky rozpisu dotácií zo štátneho rozpočtu verejným vysokým školám, ktorá zohľadňuje mnohé faktory.¹¹

Je nad rozsah tohto článku zamýšľať sa nad konkrétnosťami tejto metodiky. Napokon, samotné vysoké školy rozdeľujú peniaze v rámci svojich fakúlt podľa vlastného kľúča. Mzdové prostriedky za rok 2020 predstavujú sumu 244,3 miliónov eur (približne 40% celkovej sumy) pre vysoké školy, pričom takmer 64 miliónov eur ide na odvody späť štátu.

Čo považujem za pomerne prekvapujúce, je fakt, že časť peňazí na *vzdelávanie* sa podľa Metodiky rozdeľuje podľa publikačnej činnosti fakúlt. Metodika z roku 2021 alokuje z tejto časti 8 % na monografie (A1), 17 % na učebnice (A2), ale až 66 % na publikácie v karentovaných časopisoch alebo registrované vo WoS a Scopus (B).¹² Práve táto posledná kategória

publikácií je osobitne problematická pre právnické fakulty. K tomu sa ešte vrátim. Na tomto mieste však chcem poznamenať, že nesprávny typ publikačnej činnosti právnické fakulty zjavne „trestá“ nie len tým, že dostanú menej prostriedkov v rámci peňazí za publikácie (viď nižšie), ale aj z peňazí na výučbu. Osobne veľmi nerozumiem, prečo tomu tak je, či je cieľom snaha merať kvalitu inštitúcie, ktorá poskytuje vzdelanie alebo niečo iné. Každopádne dôsledkom je, že z verejného rozpočtu príde fakulta o peniaze dvakrát.

Finančné prostriedky poskytované v rámci *inštitucionálnej* formy podpory výskumu a vývoja mali v roku 2020 pridelenú sumu 184,6 milióna eur. Tá je rozdelená do nasledovných častí:

- VEGA a KEGA pridelované v rámci grantového systému ministerstva (12,2 a 4,4 milióna)
- podpora špičkových kolektívov identifikovaných Akreditačnou komisiou (1,1 milióna)
- valorizácie plátov v roku 2020 a zabezpečenie prístupov k elektronickým informačným zdrojom
- dotácia na infraštruktúru pre výskum a vývoj (152,9 milióna eur)

⁸ Pozri https://www.minedu.sk/data/files/10396_v11_01.pdf

⁹ Dostupné na <https://www.portalvs.sk/> k 14.4.2021

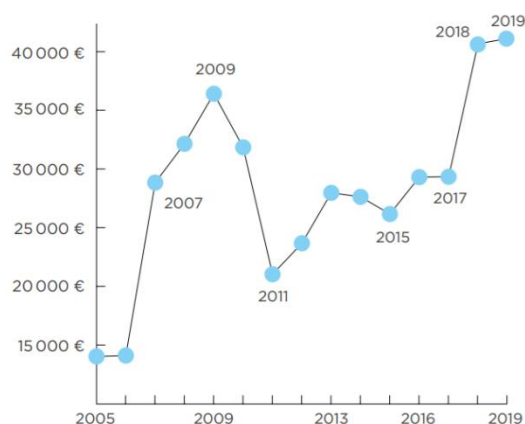
¹⁰ Podrobný prehľad <https://www.nku.gov.sk/documents/10157/c91c662a-d46e-467a-a0e9-3844f2a3a2da>

¹¹ Pozri <https://www.minedu.sk/rozpis-dotaci-zo-statneho-rozpocetu-verejnym-vysokym-skolam-na-rok-2021/>

¹² Dostupné na <https://www.minedu.sk/data/att/18518.docx> str. 4

Suma 152,9 milióna eur je potom rozdelená medzi vysoké školy podľa výkonových parametrov, ktoré okrem iného obsahujú kvalitatívny podiel publikačnej činnosti na celkovej produkcii škôl za daný rok, výsledkoch akreditácie, získanie zahraničných grantov a pod. Publikačná činnosť má v tomto algoritme váhu 0,225.¹³ Tie sú potom rozparcelované medzi šesť vedných skupín. Právo spolu s pedagogickými vedami, spoločenskými a behaviorálnymi vedami, medzinárodnými vzťahmi, ekonómiou a manažmentom, vedou o športe a dopravnými a bezpečnostnými službami získava celkovo 14,67 % dotácie. Následne sú prostriedky rozdelené podľa detailných parametrov. Na naše účely je podstatné len to, že zaradenie monografie v zozname Web of Science sa zohľadňuje desaťkrát väčšou váhou. V prípade časopiseckých výstupov, je prvý kvartil zohľadnený váhou 6, druhý kvartil váhou 4, tretí kvartil váhou 1 a štvrtý kvartil váhou 0,5. V praxi to znamená to, že časopisecký článok v lokálnom časopise nezarobí fakultám skoro žiadne peniaze. Ak chce fakulta získať zásadné prostriedky, musí sa orientovať na časopisy na zozname WoS, pričom musí publikovať v najvyššom kvartile. Tieto kritériá sú vzhľadom na stav týchto zoznamov v kontexte práva, ako aj kvalitu právnej vedy na Slovensku problematické.

Mimo týchto inštitucionálnych peňazí na vedu existujú *granty*. Agentúra na podporu výskumu a vývoja (APVV) v rámci účelového financovania rozdeľuje ročne niekoľko desiatok miliónov eur. V roku 2019 mala APVV rozpočet 40,1 milióna eur. V rámci všeobecných výziev (VV) však v roku 2019 a 2020 bola k dispozícii len časť, a sice 33 milióna eur. Zvyšok sa uplatnil na špecifické grantové schémy, vrátane menšej podpory pre mladých výskumníkov. Približne 1,5 milióna eur ročne pripadlo na chod organizácie.¹⁴ Ako možno vidieť na grafe z výročnej správy APVV, prostriedky za posledných 15 rokov výrazne fluktovali. Boli teda nestabilné.

Napokon, slovenské právnické fakulty majú možnosť zapájať sa do európskych grantových schém v rámci Horizon 2020 alebo v súčasnosti už Horizon Europe, ktorého súčasťou je aj prestížny systém individuálnych grantov European Research Council. Štrukturálne fondy, ktoré medzi 2007 – 2017 tvorili 23 % zdrojov ponechávam v tejto eseji stranou.¹⁵ Často krát sa aj tak zameriavajú na infraštruktúru (vybavenie), ktorá je pre právnikov najmenej problematickým bodom (ak odhliadneme od prístupu k literatúre).

Okrem týchto zdrojov, existujú rôzne ďalšie ad hoc súkromné alebo verejné spôsoby financovania, mnohé z nich sú však pre právo menej relevantné. Ako žiaľ konštatuje aj správa NKÚ,¹⁶ zber dát je na Slovensku veľmi slabý a preto systematicky nemonitorujeme mnoho otázok. To, čo prezentujem nižšie, je pretom výber informácií zo záverečných správ a iných štatistických zdrojov.

Nejde o systematický prehľad mapujúci všetky roky, preto je nutné brať moje výpočty skôr orientačne. Pre môj argument však nie je potrebné nič viac.

Slovenské grantové schémy

Právnické fakulty majú možnosť zapájať sa do každoročných vnútroštátnych grantov VEGA, KEGA a APPV. Tie predstavujú dovedna približne 50 miliónov eur ročne (16,6 pre VEGA/KEGA a 33 pre APVV-VV). O tie

¹³ Pozri <https://www.minedu.sk/data/att/18518.docx> str. 13

¹⁴ Pozri <https://www.apvv.sk/buxus/docs/agentura/vyrocnne-spravy/apvv-vs-2019.pdf>

¹⁵ Pozri <https://www.nku.gov.sk/documents/10157/c91c662a-d46e-467a-a0e9-3844f2a3a2da> str. 35

¹⁶ Dostupné na <https://www.vedatechnika.sk/>

súťažia vysoké školy vo *všetkých odboroch*. Projekty VEGA/KEGA sú rozpočtovo menšie projekty. VEGA má riešiť základný výskum. KEGA zase aplikovaný výskum.

KEGA napríklad v roku 2019 rozdelila sumu 3,9 milióna eur. Pozitívne zhodnotila pritom 466 zo 497 projektov, a teda 93.7% žiadostí.¹⁷ KEGA v roku 2021 pridelila podporu na 6 projektov s právnickým obsahom, mnohé z nich na právne učebnice vznikajúce mimo právnických fakúlt (napr. na ekonomických fakultách).

VEGA v tom istom roku rozdelila 16,3 milióna eur medzi 11,334 jednotlivcov, a teda približne sumu 1438 v priemere na jedného jednotlivca. Sama VEGA vo svojej výročnej správe z roku 2019 uvádza, že tak podporila 44% zo všetkých slovenských výskumných pracovníkov.¹⁸ V roku 2020 bolo v ekonomickej a právnej kategórii zaregistrovaných 159 projektov, z ktorých 70 bolo podporených. Z toho právnické fakulty získali 13 projektov v úhrnnej sume 81 tisíc eur, teda v priemere okolo 6 tisíc eur.¹⁹

Projekty APVV sú vysoko kolektívne. Všeobecná výzva v roku 2018 pritiahla 552 žiadostí, pričom až 527 išlo do odborného posúdenia. Len 152 žiadostiam, a teda 28,2% bola poskytnutá podpora.²⁰ Napríklad v roku 2017 priemerný počet výskumníkov na jednom úspešnom projekte bol 14,6. Priemerná dĺžka projektu bola 3,6 roka. Na jednu zapojenú osobu tak vychádzalo v priemere 4050 eur ročne, a teda okolo 337 eur mesačne. Samozrejme, zďaleka nie všetky náklady sa používajú na mzdovú zložku. Z rozhovorov mi vyplynulo, že mzdová zložka, t.j. odmeny, sa pohybujú zväčša na úrovni jednej tretiny. Sú však výnimky. Ak k tomu pripočítame odvodové zaťaženie týchto príjmov (35%), zvykne byť čistý príspevok k odmenám skôr na úrovni 21,5 % hodnoty grantu. Zvyšok sa používa najmä na prístup k literatúre, pobyty a konferencie.

Zo žiadnej z výročných správ týchto organizácií nie je jasné, koľko prostriedkov pripadne špeciálne právnickým fakultám. Tie spadajú pod spoločenské vedy.²¹ APVV v roku 2019 podporila 8 projektov zo slovenských právnických fakúlt (3 UK, 3 UPJŠ, 1 TU, 1 SAV), úhrnne vo výške 1,5 milióna eur. V priemere na jeden projekt pripadá takmer 190 tisíc eur. Pripomeňme, že priemerný projekt APVV trvá okolo 3,6 roka. V roku 2018 a 2017 bolo týchto projektov len 6. Ak by bola úspešnosť rovnaká ako je priemer, tak to znamená, že zároveň APVV každý rok nepodporí okolo 20 až 30 projektov z právnických fakúlt. Ak by počet výskumníkov na projekte a jeho čas bol rovnaký ako priemer, tak by peniaze podporili ročne na právnických fakultách okolo stovky ľudí, a teda približne 3,6 tisíc eur na výskumníka ročne. Z toho by len okolo 770 eur ročne pripadlo na odmeny výskumníka. A taktiež je do istej miery možná aj kumulácia projektov počas rokov.

Čo môžeme z týchto čísel odvodiť? Financii je *málo* a čiastočne sú *zle* a *draho* distribuované. Prečo?

Problém 1: Málo financií

Ak má byť cieľom ponúknuť alternatívu k zárobku v praxi, celkový objem financií je naozaj nízky. V prvom rade si treba pripomenúť počty zamestnancov na právnických fakultách. Čísla nižšie ukazujú, že ak pedagogický a vedecký zbor na právnických fakultách (súkromných a verejných) konštantne pozostáva približne z približne 300 zamestnancov, z ktorých je okolo 85 % na plný úväzok.

	1 FTE			> 1 FTE			SPOLU
	prof.	doc.	odb. as.	prof.	doc.	odb. as.	
2017	31	79	149	8	9	31	307
2020	45	94	144	6	4	34	327

¹⁷ Pozri <https://www.minedu.sk/data/att/15742.pdf>

¹⁸ Pozri http://www.vega.sav.sk/_files/doku_pages/20200817_203_subor.pdf

¹⁹ Pozri <https://www.minedu.sk/rozpis-dotacii-na-nove-a-pokracujuce-projekty-vega-na-rok-2020/>

²⁰ Pozri <https://www.apvv.sk/buxus/docs/agentura/vyrocnec-spravy/apvv-vs-2019.pdf>

²¹ Pozri <https://www.vedatechnika.sk/SK/VedaATechnikaVSR/odboryVaT/Stranky/Spolocenskevedy.aspx>

Grantové schémy KEGA sú zjavne úplne zanedbateľné. Ak si zoberieme grantové schémy VEGA a APVV, tak pri súčasnej úspešnosti to v úhrne znamená, že zatiaľ čo VEGA rozdelí právnickým fakultám okolo 100 tisíc eur, APVV im rozdelí 1,14 až 1,5 milióna eur.²² Z kompozície aj zložky je zrejmé, že VEGA projekty sú skôr na nákup kníh alebo zahraničné cesty. Len APVV reálne môže pokryť mzdovú zložku.

Na zrealizovanie týchto čísel si skúsme malý myšlienkový experiment. Predstavme si, že by bol do takto vysúťažených grantov APVV-VV zázračne zapojený každý zamestnanec s trvalým úväzkom na verejnej právnickej fakulte. Podľa mojich prepočtov by získal ročne okolo 1600 eur na mzdu a iné výdavky.²³ Ak by len tretina šla na jeho mzdu, po odvodoch by tak reálne získal okolo 350 eur ročne alebo 29 eur mesačne. Ak by tak získal grant každý rok po sebe (keďže bude mať aj minuloročné granty), kumulatívne by získal približne štvornásobok, a teda okolo 6400 eur. Pre odmeny to znamená sumu okolo 1380 eur ročne alebo 115 eur mesačne. To je vlastne celá teoretická suma, ktorá je v hre pri súčasnej úspešnosti a nastavení.

Zoberme si namiesto toho realistickejší príklad, keď má jeden tím priemernú veľkosť 14,6 výskumníka a grant získa každý člen tímu len raz za štyri roky. V takom prípade 8 grantov podporí dovedna približne 117 ľudí. Každý výskumník získa okolo 3600 eur, a teda okolo 765 eur ročne alebo 64 eur mesačne k svojej mzde v čistom.²⁴

Z tohto vyplýva, že citeľný, ale stále veľmi mierny dopad na mzdu zamestnanca môže mať grant APVV len vtedy, ak sa na ňom zúčastní malý tím. Samozrejme, ak je tím podstatne menší, resp. ide len o jednotlivca, nemzdové náklady by zásadne klesli. Preto by sa odmena mohla už aj pri malom tíme posunúť aj na vyššiu sumu ako 200 eur mesačne. Stále nejde o zásadnú zmenu platových pomerov, ale je to aspoň začiatok.

€ 190,000.00	priemer	malý tím	stredný tím	jednotlivec
veľkosť tímu	14.6	5	10	1
ročne (hr.) na osobu	€ 3615	€ 10556	€ 5278	€ 52778
ročne (č. mzda) na osobu	€ 777	€ 2270	€ 1135	€ 11347
mesačne (č. mzda) na osobu	€ 65	€ 189	€ 95	€ 946

Lenže tu narážame na inštitucionálny problém. Hoci APVV zjavne neobmedzuje výšku mzdovej zložky,²⁵ z rozhovorov mi vyplýva, že podľa názoru respondentov každý projekt musí viesť minimálne docent, ak nie profesor. Inak nebude, resp. nebol v minulosti úspešný. Zároveň je vzhľadom na neexistenciu osobných rozpočtov zamestnancov grant jediným spôsobom ako si zabezpečiť konferenčné a iné pobyty a publikácie. Preto sa počet osôb zvykne nafukovať. Niektorí respondenti tiež poukázali na to, že sa obávajú, že recenzenti budú negatívne posudzovať malý tím, alebo tím bez veľmi seniornej osoby. Ak je takáto predstava u žiadateľov, je v podstate jedno či je to naozaj pravda. Strach z nezískania grantu vždy bude viesť k vzniku veľkých tímov, a teda distribúcií malých prostriedkov na mzdu.

Problém 2: Draho distribuované financie

Grant KEGA pozitívne zhodnotí 93.7% projektov na základe individuálneho posúdenia. Ak je dostatok prostriedkov, každý z nich môže byť podporený. Treba si uvedomiť, že každá grantová schéma stojí jednak *prevádzkové náklady organizácie* a jednak *nemalé spoločenské náklady* na strane *posudzovateľov* a *žiadateľov*.

²² Pri 6 a 8 projektoch každom po 190 tisíc eur.

²³ Pri 257 zamestnancov 1 FTE (prof, doc, odb. as.) a priemernej dobe projektu 3,6 roka.

²⁴ Pri 117 členoch tímu a priemernej dobe projektu 3,6 roka.

²⁵ Pozri <https://www.apvv.sk/buxus/docs/vyzvy/vseobecne/vv2020/vv2020-priloha3.pdf>

Opäť skúsme myšlienkový experiment. Ak KEGA musí posúdiť okolo 500 projektov (pre 3,9 milióna eur), pričom všetci posudzovatelia na každom úhrne počas celého procesu strávili len 2 dni jedného človeka a žiadatelia 3 dni jedného človeka pri ich písaní, aká je cena tejto kontroly kvality? Ak by KEGA sama spotrebovala približne ako APVV, teda 3,7% objemu na svoj chod, pri priemernej hodinovej sadzbe v oblasti za Q3 2020,²⁶ by išlo o 7,7% prostriedkov, alebo okolo 300 tisíc eur.²⁷ To je hypotetická spoločenská cena zhodnotenia. A to som ešte nezapočítal cenu administratívy na strane žiadateľov.

Žiaľ, to isté možno z časti povedať aj o projektoch VEGA. Tie majú 44 % úspešnosť.²⁸ Spoločenské náklady posudzovania sú opäť pomerne vysoké. Ak VEGA musí posúdiť 950 projektov ako v roku 2020 (pre 16,3 milióna eur),²⁹ pričom všetci posudzovatelia na každom úhrne počas celého procesu strávili len 2 dni jedného človeka a žiadatelia 3 dni jedného človeka pri ich písaní, cena distribuovania 16,3 milióna sa vyšplhá na 503 tisíc eur, t.j. 5,6 % hodnoty prostriedkov.³⁰ To je hypotetická spoločenská cena odmietnutia 56 % projektov.

Tieto výpočty sú navyše zjavne konzervatívne, keďže cena práce posudzovateľov bude viac ako 8 eur za hodinu a strávený čas bude určite vyšší. Chceme tým len poukázať, že aj pri týchto neúplných číslach, je cena obsluhovania týchto schém zásadná. Otázka, ktorú si treba položiť je, či nemôžeme nadizajnovať systém, ktorý dokáže plniť rovnaký alebo podobný cieľ, avšak za zlomok ceny. Jeden z problémov je, že štátne orgány nenesú spoločenské náklady žiadateľov. Ak nekompenzujú posudzovateľov, nenesú ani ich náklady alebo ich časť. Tieto dva typy nákladov nevidno v štátnom rozpočte a preto sú úplne skryté, hoci v konečnom dôsledku oberajú vedcov (ktorí sú na oboch stranách) o drahocenný čas na výskum.

So všetkým schém najsľubnejšie vychádza APVV. Ako som už spomenul, tá potrebuje sama 1,5 milióna eur na rozdelenie 40,1 milióna eur, teda okolo 3,7%. Ak k tomu pripočítame spoločenské náklady posudzovania a písania projektov, ktoré sú podstatne vyššie vzhľadom na väčší rozsah prostriedkov (VV: 33 miliónov eur), dostaneme sa do podobných výšok. Ak všetci posudzovatelia na každom projekte úhrne počas celého procesu strávili len 3 dni jedného človeka a žiadatelia 10 dní jedného človeka pri ich písaní, pri priemernej mzde v oblasti je to suma 1,2 milióna eur, a teda 5 % hodnoty prostriedkov.³¹ To je hypotetická spoločenská cena odmietnutia 71,8 % projektov. Avšak zásadný rozdiel je, že APVV distribuuje takmer 200 tisícové projekty, zatiaľ čo VEGA a KEGA v podstate veľmi drobné prostriedky (rádovo v tisíckach eur). Nižšie ponúkam prehľad aj s uvedením toho, aké drahé je odmietnutie jedného projektu, resp. jedného percenta projektov.

	VEGA	APVV
Objem	€ 16,300,000	€ 33,000,000
Podporené projekty	950	552
Úspešnosť	44	28.2
Hypotetická cena (HC)	€ 503,000	€ 1,200,000
Cena odmietnutia 1 proj.	€ 945	€ 3,027
Cena odmietnutia 1 % proj.	€ 8,982	€ 16,713
Právnicki objem	okolo 100 tisíc	1,1 až 1,5 milióna

²⁶ 1,284 eur mesačne, t.j. 8 eur na hodinu.

²⁷ Kalkulácia: (5 dní * 8h * 8 eur * 500 projektov)/(3,9 milióna) + (3,7%).

²⁸ To sú dáta v práve za rok 2020.

²⁹ Pozri <https://www.minedu.sk/rozpis-dotacii-na-nove-a-pokracujuce-projekty-vega-na-rok-2020/>

³⁰ Kalkulácia: (5 dní * 8h * 8 eur * 950 projektov)/(16,3 milióna) + (3,7%).

³¹ Kalkulácia: (13 dní * 8h * 8 eur * 552 projektov)/(33 milióna) + (3,7%).

Problém 3: Zle distribuované financie a úsilie

Z rozhovorov mi vyplýva, že VEGA dnes slúži predovšetkým ako systém na preplácanie publikácií a konferenčných výstupov. APVV slúži tomu istému cieľu, avšak umožňuje aj preplácanie mzdovej zložky. Z oboch týchto schém je zjavné, že sú to niekoľko-ročné a kolektívne schémy. Ak odhliadnem od drobnej schémy pre mladých doktorandov, na Slovensku dnes pre právnikov neexistuje jediná schéma, ktorá by v citeľnom objeme umožňovala podporu jednotlivca *pro* PhD. To je možné považovať za veľký nedostatok, keďže najväčšie platové problémy dnes zjavne existujú na úrovni odborných asistentov, ktorý sú často v štádiu zakladania rodiny. Až pokiaľ sa neprepracujú na úroveň docentov (a čiastočne aj po tom), alebo nezískajú iné funkčné príplatky, nemajú riadnu možnosť, ako si cez výskum prílepiť v plate tak, aby sa ich životná úroveň vyrovnala súkromnému sektoru. Logicky, musia ísť preto do praxe, alebo do zahraničia.

Žiadna zo schém systematicky nepodporuje odborných asistentov po dobu ich prvých 0-7 rokov po doktoráte, kedy si vytvárajú svoje meno, publikujú základné práce. Tento čas je veľmi dôležitý aj z pohľadu európskych schém ako ERC, keďže bez silných publikácií nie je vôbec možné nad nimi realisticky uvažovať. V tomto formatívnom čase by pritom mal štát podporovať mladých v rozhodnutí pre „akademickú cestu“.

V tomto smere by som rád poukázal na medzinárodný kontext. V Holandsku napríklad schéma VENI (do 250 tisíc eur), VIDI (do 800 tisíc eur), VICI (do 1,5 milióna eur) podporuje práve jednotlivcov podľa stupňa seniority.³² Namiesto súťaže tímov, pracuje s návrhom jedného riešiteľa, ktorý si po tom, ako získa grant, môže vybrať svojich spolupracovníkov z existujúcich alebo nových kolegov. Najmä pre mladých je VENI možnosťou ako získať prostriedky na slobodu od fakulty. Napríklad po doktoráte môže niekto takto štyri roky robiť na projekte, ktorý si sám zvolil, pričom ten mu platí celé jeho mzdové výdavky v určenej výške (napr. 60 %, pričom zvyšok platí fakulta, kde výskumník zarába na seba učením). Táto schéma medzi mladými výskumníkmi okrem iného podporuje mobilitu a umožňuje im lepšie vyjednávať s fakultami. To by práve na Slovensku, ktoré ma stále problém s konkurenciou pri výbere odborných asistentov mohlo pomôcť. Kvalitní odborní asistenti, ktorí by získali takýto grant, by si ho mohli preniesť medzi fakultami.

V triedach VIDI a VICI potom schéma umožňuje stavenie tímov. Výskumník, ktorý by u nás bol približne v seniorite skúsenejšieho docenta alebo profesora, si tak môže najat' tím ľudí. Ten samozrejme môže byť aj dočasný, keďže po skončení projektu fakulta nemusí ľudí ďalej zamestnať.

Nedostatok takýchto schém je o to zarážajúcejší, že v minulosti aspoň sčasti fungovala schéma orientovaná týmto smerom práve na pôde APVV.³³ Jednou z mála možností bez štátnej podpory je dnes zadržať časť inštitucionálnych prostriedkov na univerzitnej úrovni a vytvoriť univerzitné programy pre post-doktorandov. Zákonite pritom prírodné vedy, ktoré publikujú vo vysokých kvartiloch WoS, subsidujú post-doktorandov na iných fakultách v rámci univerzity.

Absurdnosťou tejto politiky je to, že fakulty ako sú tie právnické, ktoré zjavne nemajú dostatok prostriedkov pretože nedokážu publikovať podľa zoznamov, zároveň nezískajú prostriedky na to, aby si vychovali mladú generáciu, ktorá to môže zmeniť. Ak takáto fakulta nie je súčasťou univerzity, ktorá je ochotná peniaze rozdistribuovať chudobným fakultám pre mladých ľudí, v podstate niet možnosti, ako sa pohnúť z miesta z pozície fakulty. Tento stav je z pohľadu štátu krátkozraký.

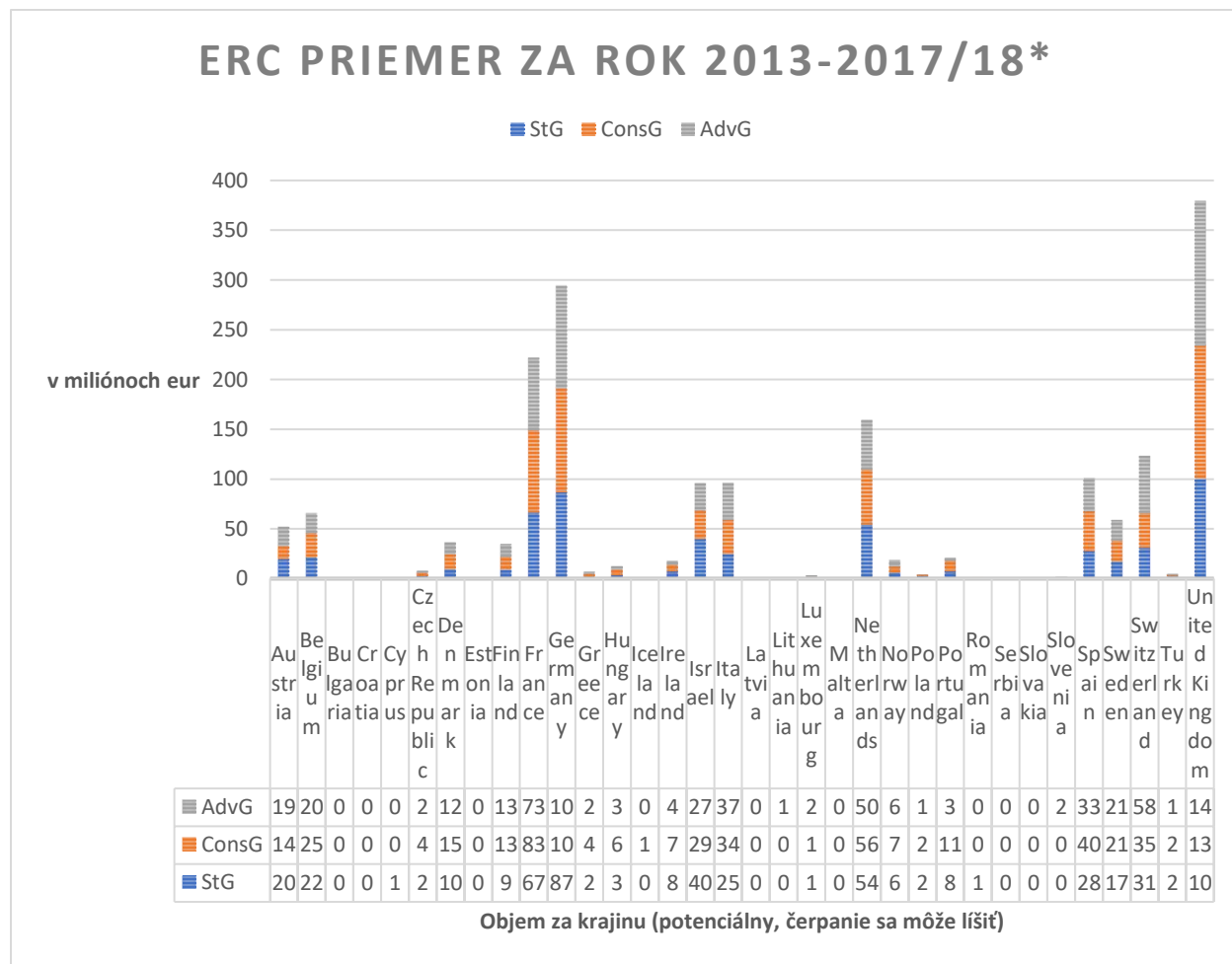
Ak nepodporíme, aby mladí ľudia mali možnosť dôstojnej životnej úrovne v akademickej dráhe, tak vlastne o peniaze oberáme samých seba. V lukratívnych a prestížnych schémach ERC totiž nie je možné súťažiť bez vysoko-kvalitných publikácií. Pritom pre slovenské vysoké školstvo ide o peniaze „zadarmo“. Tým chcem povedať, že ak ich nevysúťažia výskumníci zo Slovenska, pôjdu do zahraničia. Sú to voľné zdroje. Na

³² Pozri <https://www.nwo.nl/en/calls/talent-programme>

³³ Pozri <https://www.apvv.sk/dokumenty/grantove-schemy/program-lpp.html>

Slovensku sme bohužiaľ absolútne neúspešní pri získavaní grantov ERC (máme presne 2, žiaden v spoločenských vedách).

ERC granty sú taktiež odstupňované podľa seniority: ERC StG (2-7 rokov po PhD, 1,5 milióna eur), ERC Cons (7-12 rokov po PhD, 2 milióny eur), ERC Adv (najseneiornejší, 2,5 milióna eur). Na rozdiel od VIDI, sú všetky tieto granty koncipované skôr ako kolektívne granty. Hoci je možné teoreticky požiadať o ERC StG ako individuálny grant, prípadne s financovaním len doktorandov, často krát sa to nedeje. Nižšie sumarizujem úspešnosť jednotlivých štátov zobrazujúc koľko prostriedkov takto získali jednotlivé štáty EÚ.³⁴

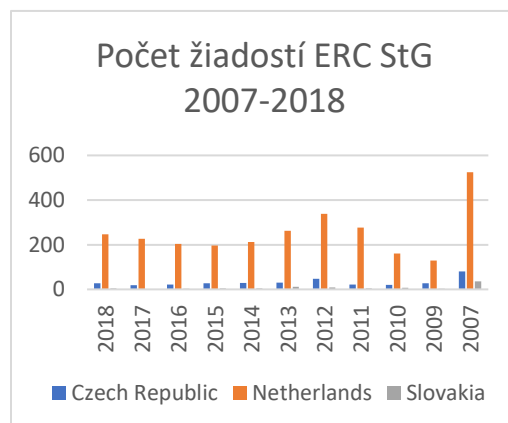

Z tohto grafu okrem iného vidno, že celý rozpočet APVV pre všeobecnú výzvu, t. j. 33 miliónov eur, si krajina ako Fínsko alebo Dánsko, a teda porovnateľne veľké krajiny, získajú „zadarmo“ cez ERC granty. Prichádzame preto o celý rozpočet APVV. Navyše, o tieto peniaze neprichádzame len preto, že nedostatočne podporujeme mladých, ale aj preto, že sa o tieto granty naši výskumníci vôbec neuchádzajú (pozri nižšie). Samozrejme tento

³⁴ Ide o priemery za obdobie od 2013 do 2017 (AdvG, ConG), resp. 2018 (StG), takže jediný slovenský ERC StG z roku 2012 nie je zobrazený. Okrem toho ešte získalo Slovensko jeden Proof of Concept grant z roku 2018. Pre moje účely to ako ilustrácia postačí.

poznatok sa týka nie len právnických fakúlt. Je však dôsledkom toho, že príprava takéhoto grantu je časovo náročná (mesiace práce) a vyžaduje inštitucionálnu podporu.

Ak preto nepodporíme mladých ľudí, aby si systematicky budovali profil, ktorý je schopný získavať takéto prostriedky, budeme o nich večne prichádzať. Preto sa jednak musíme sústrediť na podporu mladých ľudí počas a po PhD, a musíme tiež vytvoriť inštitucionálnu podporu pre to, aby výskumníci skúsili svoje šťastie na týchto veľkých európskych grantoch. Ako ukazuje skúsenosť z Českej republiky, kde doc. David Kosař získal za sebou ERC StG a následne aj ERC AdvG, aj v práve a aj v našich zemepisných šírkach je to jednoznačne možné. Na Slovensku mi nik nevedel spomenúť niekoho v práve kto by sa o tento grant vôbec pokúsil.

Problém 4: Publikácie

Napriek tomu, že tento článok je v prvom rade o externom financovaní, je ťažké sa nepozastaviť pri jednom z kardinálnych problémov. A síce spôsobe hodnotenia kvality publikácií. Ako už bolo vysvetlené, peniaze zo štátneho rozpočtu za vedecké výstupy a vzdelávanie zohľadňujú publikácie. Najväčšie prostriedky získavajú vedné odbory, ktoré dokážu publikovať v časopisoch WoS v najvyšších kvartiloch.

Prvým problémom je, že tento zoznam je v právnej vede arbitrárný a deravý. Ako som už naznačil, znamená to, že veľa kvalitných medzinárodných časopisov vo WoS nie je. Zároveň v ňom je ale veľa menej kvalitných časopisov. Takmer 85 % (190 z 220) časopisov je v britsko-americkej tradícii, čo predstavuje problém pre kontinentálneho právnika skúmajúceho európske, stredo-európske alebo slovenské reálie. Nie neriešiteľný, avšak umelo núti písať o témach, ktoré pre slovenský kontext nemusia byť užitočné. Nadmerné zaradenie amerických časopisov ako merítko kvality pre peniaze zo slovenského štátneho rozpočtu navyše vedie k nedomyšlenému importovaniu masy nerecenzovaných časopisov, v ktorých o uverejnení článkov rozhodujú študenti. A napokon, zoradenie kvality podľa kvartilov (akýsi rebríček) neodráža reálnu kvalitu, ani v rámci tohto zoznamu (napr. priemerný špecializovaný časopis, Computer Law and Security Review (CLSR), je na úrovni Harvard Law Review alebo Common Market Law Review). Dôsledkom je, že v práve má tento zoznam slabú výpovednú hodnotu o kvalite publikácií. Nehovorí ani len to, že publikácia je recenzovaná.

Pre právnické fakulty je prvým problémom to, že nie sú zvyknuté publikovať recenzovane a po anglicky.³⁵ Domáce časopisy v WoS nie sú zahrnuté. Avšak aj ak sa prekoná tento problém, WoS vytvára zbytočne druhý problém, a síce sústredenie sa na zlé časopisy v WoS a nesprávne komunikovanie toho, čo sú dobré časopisy. Mladí vedci tieto zoznamy potom nekriticky považujú za nedosiahnuteľný „svätý grál“, hoci ide o lokálnu kolektívnu ilúziu. To samozrejme bude podstatné, ak sa slovenskí akademici v práve budú uchádzať o európske peniaze ako ERC. Zo zahraničného pohľadu môžu totiž slovenskí autori publikovať v tých nesprávnych časopisoch zo zoznamu a byť presvedčení, že produkujú svetovú vedu. Ich zahraniční posudzovatelia nemusia túto ilúziu zdieľať.

Postačí mi jednoduchý príklad. Väčšina časopisov na zozname sú americké časopisy. Okrem toho, že publikovanie v nich nie je objektívne jednoduché s európskymi témami (časopisy sú orientované veľmi do vnútra krajiny), má mnoho z týchto časopisov zásadnejší problém. Nie sú recenzované. Napríklad Duke Law Journal patrí do prvého kvartilu WoS. Ale ako drvivá väčšina amerických časopisov, je to študentský časopis bez recenzného konania. Takáto publikácia, hoci objektívne náročná na získanie, preto nemusí mať pre

³⁵ V tomto smere je zaujímavé poznamenať, že prevažná monolingválnosť a neexistencia skutočného recenzného konania v podstate existujú aj v americkom systéme. Samozrejme, s iným výsledkom.

mnohých kolegov v európskom priestore žiadnu hodnotu, keďže mu chýba recenzné konanie. Kontinentálne časopisy sú zastúpené minimálne a zvyknú byť kvartilovo nižšie alebo medzi-odborové.

To znamená, že vedec v práve:

- a) musí odignorovať všetky dobré časopisy, ktoré sú mimo zoznam WoS, a je ich veru veľa,
- a) ak chce publikovať v recenzovanom časopise WoS, nemôže publikovať vo väčšine amerických časopisov, pretože nie sú recenzované,
- b) musí zákonite zmeniť záber svojej práce, pretože nemôže publikovať o určitých domácich témach, ktoré budú zjavne nezaujímavé pre tieto časopisy,
- c) si musí vybrať časopis, ktorý ma čo najvyšší kvartil, aby to bolo pre univerzitu finančne zaujímavé, pričom tento vôbec nemusí vypovedať o objektívnej kvalite pre zahraničných kolegov.

Ak po prejení týchto krokov nájde vhodný časopis, ostane mu zjavne minimálne množstvo šancí, kde umiestniť svoj článok. Ak teda prvý alebo druhý pokus nevyjde, je dosť možné, že ak si chce udržať kvalitu (hoci tá nebude ocenená zo štátneho rozpočtu), bude musieť ísť mimo zoznam. Nehovoriac o tom, že určité špecializované témy sa objektívne nedajú publikovať vo všeobecných časopisoch, voči ktorým je zoznam WoS zaujatý. Súčasná pravidlá v podstate vysoko hodnotia len právny výskum, ktorý je medzinárodne zaujímavý, ale najmä pre všeobecné publikum, čo objektívne vylučuje isté témy a prístupy. Kvalitné *špecializované* časopisy vo WoS často úplne chýbajú. Zoznam napríklad v práve duševného vlastníctva uvádza len jeden časopis v štvrtom kvartile (Queen Mary Journal of Intellectual Property), ktorý by som neoznačil za najlepší kontinentálny časopis, skôr za nižšie priemerný. Ak sa pozrieme, kde publikuje drvivá väčšina najlepších vedcov v tejto oblasti, *všetky* tieto kvalitné časopisy v zozname WoS chýbajú (IIC, GRUR, IPQ, EIPR, a pod.). V oblasti práva a technológií uvádza opäť jeden časopis od Elsevier v prvom kvartile (Computer Law and Security Review (CLSR)). Opäť opomína drvivú väčšinu kvalitných časopisov, kde sa publikuje európsky právny výskum (EJLT, IJLIT, JIPITEC, Scripted, a pod.).

V práve neexistujú žiadne absolútne akceptované rebríčky časopisov. Narozdiel od iných spoločenských vied, preto mnohé fakulty aj v zahraničí často krát nemajú žiadne „top“ zoznamy³⁶. Americké univerzity sú výnimkou. Tie sú fixované na svoje vlastné časopisy, pričom zásadne sa pozerá na Washington & Lee rebríček časopisov.³⁷ Európsky prístup je zriedka „rebríčkový“. Navyše, Európske univerzity majú často svoje vlastné vnímanie toho, ako vidia svoje domáce časopisy v hierarchii tých medzinárodných. Nemecké univerzity napríklad silno preferujú svoje časopisy v nemčine alebo istý typ publikácií (napr. veľké monografie). Rovnako tak robia aj britské univerzity, hoci v menšej miere vzhľadom na svoju väčšiu otvorenosť.

Izraelská právna akadémia pred rokmi spracovala zaujímavý rebríček, kde sa snažila agregovať rôzne prístupy a zaradiť časopisy do kategórií A*, A, B a C.³⁸ Aj pri jeho čítaní si však treba uvedomiť silnú naviazanosť izraelskej právnej vedy na americkú publikačnú mapu.³⁹ V tomto meta-rebríčku patrí medzi A* 39 časopisov, ktorými sú prevažne americké všeobecné časopisy prestížnych univerzít. Medzi A zaradili 146 časopisov. V prílohe č. 1 som porovnal, ako by tento obširný izraelský rebríček zhodnotil len prvý kvartil WoS, a teda top

---

³⁶ Pozri napríklad pravidlá povyšovania na LSE, ktoré ukazujú ako odlišne časopisy fungujú pri ekonomii a iných spoločenských vedách, <https://info.lse.ac.uk/staff/divisions/Human-Resources/Assets/Documents/RRP/Journals-20-21.pdf>

³⁷ Pozri <https://managementtools4.wlu.edu/LawJournals/>

³⁸ Birnhack, Michael D. and Perez, Oren and Perry, Ronen and Teichman, Doron, Ranking Legal Publications: The Israeli Inter-University Committee Report (July 18, 2019). Bar Ilan University Faculty of Law Research Paper No. 19-17, dostupné na: <https://ssrn.com/abstract=3422168>

³⁹ V izraelskej akadémii je vzdelania z USA takmer nevyhnutné na akademickú dráhu. Navyše, sa publikačná činnosť orientuje práve na americké časopisy. Dôsledkom je do istej miery amerikanizovanie domácej publikačnej činnosti a menší dôraz na domáce témy.

časopisy vo vnímaní slovenskej vedy.⁴⁰ Z 35 právnych časopisov WoS 1Q len 57 % (20) spadá pod A* a 31 % (11) pod A, pričom zvyšné 4 časopisy neboli vôbec na zozname, t. j. ani ako B alebo C. Čo je podstatnejšie, WoS Q1 zoznam uvádza len niečo menej ako polovicu celkového počtu A* časopisov. Ak by sme sa pozreli na A* a A časopisy spoločne, uvádza len 16,7 % časopisov (31 z 185). Už len tento pohľad jasne ukazuje arbitrárnosť zoznamu WoS v rámci prvého kvartilu. Totiž aj použitie americko-centristického meta-rebríčka poukazuje na úplnú arbitrárnosť zoznamu WoS.

Navyše, takmer polovica časopisov z najvyššieho kvartilu WoS (17 z 35 (48,5%) časopisov, iba americké časopisy) nepodlieha recenznému konaniu, ale iba výberu zo strany študentov. Hoci takéto publikácie asociované s prestížnymi univerzitami môžu byť cenené, nespĺňajú podmienky klasického recenzného konania. Preto by sa nemali akceptovať ako riadne publikácie. Právnikom tak ostáva 18 recenzovaných časopisov v Q1 WoS. Lenže z týchto časopisov, je až päť zameraných na interdisciplinárnu prácu (najmä právo a psychológia) a štyri pomerne úzko špecializované (po jednom: právo a technológie, environmentálne právo, súťažné právo a feministické právne štúdiá). Zo zvyšných osem všeobecných časopisov, sú štyri veľké americké časopisy (Stanford, Harvard, Columbia a Chicago) v podstate nedosiahnuteľné pre články mimo americkej akadémie. Na konci dňa tak našincovi ostávajú popri štyroch špecializovaných časopisoch len ďalšie štyri všeobecné časopisy: Regulation & Governance, Journal of Legal Analysis, Journal of International Economic Law and Common Market Law Review.

Inými slovami, austrálska správa o indexácii právnických časopisov z roku 2016 to zhrňa takto:⁴¹

„Metrics remain insufficiently developed to provide a credible and robust proxy to assess law journal quality. None of the available lists are currently appropriate to adopt as a measure to assess the quality of law journals, or by extension, to inform measurement of institutional or individual research performance.“

Pripomínam, že toto je konštatovanie z pohľadu krajiny, ktorá je v anglo-americkej tradícii. Pre krajinu v kontinentálnej právnej tradícii platí toto konštatovanie stonásobne viac.

Samozrejme to, že má štát zlé kritéria, by nebolo také podstatné, keby podľa nich nedistribuoval peniaze. Lenže časopisecké výstupy podľa WoS rozhodujú zásadne o peniazoch na *výskum* a dokonca aj *vzdelávanie*. Prideľovanie časti peňazí na vzdelávanie je zvlášť nepochopiteľné. Ako je zjavné z tejto stati, typ výskumu, ktorý sa môže objaviť v týchto časopisoch nemá žiadnu súvislosť s kvalitou vzdelávacieho procesu na fakulte. Praktik, ktorý sa oblasti venuje denne v praxi alebo akademik, ktorý je autorom najlepšej učebnice, v tomto systéme úplne prepadne. Fakulta kvôli nim príde o peniaze.

Právnické fakulty majú objektívny problém s kvalitou publikačnej činnosti. No štát ich kvalitu chce merať podľa kritérií, ktoré sú absurdné. S trochou odľahčenia možno povedať, že v podstate najlepšou stratégiou by bolo, ak by slovenskí právni vedci začali skúmať najmä americké právo. Ak sú súčasné kritéria naozaj reflektovaním globálnej kvality, tak potom by ich aplikovanie na akúkoľvek kvalitnú zahraničnú inštitúciu muselo práve to potvrdiť. Žiaľ, opak je pravdou. Zčať možno tým, že zo 110 amerických časopisov v WoS je len pár skutočne recenzovaných. V drvivej väčšine rozhodujú o všetkom študenti. Zjavne aj o peniazoch zo slovenského štátneho rozpočtu.

Ako ďalej? Odporúčania

V prvom rade chcem zopakovať, že podpora vedeckej činnosti nie je len o financiách. No financie sú dôležitou zložkou. Nemôžeme mladých ľudí stavať do pozície, kde sa musia rozhodnúť pred vedeckou kariérou alebo

⁴⁰ A to je tento argument do istej miery cyklický, keďže izraelská štúdia vychádza aj z WoS, vrátane kvartilov.

⁴¹ Bowrey, Kathy, A Report into Methodologies Underpinning Australian Law Journal Rankings. Prepared for the Council of Australian Law Deans (CALD) (February 8, 2016). UNSW Law Research Paper No. 2016-30, dostupné na: <https://ssrn.com/abstract=2734017>

riadnym zabezpečením svojej rodiny. Veda musí byť riadne odmenená. Ak je súčasný základný systém odmeňovania nastavený pre právnikov praktikov, môže to tak ostať. Tí na školách aj tak vo veľkej miere budú učiť skôr z neekonomických dôvodov (napríklad seba-realizácia v oblasti výchovy mladých, hľadanie talentu, prestíž a pod.). No fakulty by mali postupne vytvárať príplatky pre zamestnancov, ktorí sa rozhodnú pre výhradnejšiu prácu pre fakultu a vedu – akademikov. Týmto zamestnancom možno zaviesť paušálne príspevky, ktoré budú podmienené plnením určitej publikačnej činnosti. Pritom táto činnosť má byť orientovaná tak, aby fakulta do budúcnosti vedela dobre získavať prostriedky v schémach ako ERC. Fakultné kritéria preto musia odrážať medzinárodné vnímanie kvality.

V druhom rade musíme reformovať súčasné grantové schémy. Ak má časť z nich slúžiť na literatúru a zahraničné pobyty, lebo univerzity nemajú na osobné rozpočty, tak ich vytvorme na tento účel. Musia však byť jednoduché, jednorazové a flexibilné. Súčasná schéma VEGA a KEGA sú také malé, že môžu na tento účel dobre poslúžiť. Stačí mať štvrtročné výzvy, kde jednotlivý výskumník krátko opíše svoj projekt a účel peňazí. Po skontrolovaní formálnych náležitostí potom nech systém jednoducho losuje toho, kto dostane peniaze. Žiadne posudzovanie. V rámci formulára možno jednoducho implementovať aj váženie rôznych priorít (napr. zahraničné pobyty, a pod.). Prevádzkové náklady takéhoto systému budú minimálne. Kľudne sa môže systém obmedziť aj na sumy do 2000 eur. Aj tak by kombinovaný rozpočet KEGA a VEGA rozdal peniaze vyše 10 tisíc ľudíom ročne. Tento systém nebude nijako viac nespravodlivý ako ten dnešný.

V treťom rade je nutné reformovať APVV-VV. Zo všetkých ide o najsľubnejší systém, keďže sa reálne snaží filtrovať kvalitu. Nemám tu priestor posúdiť jeho jednotlivé aspekty. No jeho zásadným nedostatkom je to, že do jednej výzvy spolu zlučuje všetky levely seniority, a teda profesorov, docentov a odborných asistentov. Minimálne odborní asistenti by mali mať osobitnú výzvu, ktorá by bola individuálna. Slúžila by iba na krytie časti ich mzdových nákladov, resp. odmien. Tieto by mali byť vo výške niekoľko sto eur, aspoň vo výške 30-50 % súčasného platu, aby boli dostatočne motivačné a zároveň znížili akúkoľvek potrebu mladých zamestnancov obzeráť sa mimo univerzity. Pre seniornejších vedcov by mohla zostať súčasná schéma, pričom by stálo za to neuvádzať dopredu osoby spoluriešiteľov a spoľahnúť sa na osobu hlavného riešiteľa. Ten aj tak nesie primárnu zodpovednosť v prípade neúspechu.⁴² Hlavnému riešiteľovi sa tak rozviažu ruky aj pri riešení rôznych problémov počas projektu, ktorý je aj tak priebežne hodnotený. Samozrejme, posudzovanie projektov musí byť medzinárodné, keďže v krajine ako Slovensko je pomaly každý kto hovorí po slovensky automaticky v konflikte záujmov s riešiteľmi.

V štvrtom rade treba absolútne prehodnotiť používanie zoznamov WoS pre právo. Ako prvý krok by sa malo upustiť od ich používania pre pridelovania peňazí na vzdelávanie. V práve jasne vidno, že súvis so vzdelávacím procesom pri týchto výstupoch chýba. Fakulty si môžu krátkodobo vytvárať pod-zoznamy z WoS, ktoré spĺňajú vyššie uvedené kritéria, avšak v istom momente narazia na ich limity. Právnickým fakultám na Slovensku možno odporučiť aby sa spojili a zafinancovali hĺbkovú analýzu toho ako zmeniť publikačné zoznamy a čím ich nahradiť. Aby takáto analýza bola kredibilná pre ich kolegov z iných vied, treba zapojiť ich kolegov z prestížnych zahraničných univerzít v Európe a USA. Na jej základe by sa vytvorili zoznamy, resp. mechanizmus, ktorý by lepšie pomenúval medzinárodnú kvalitu, berúc do úvahy aj kontinentálnu tradíciu práva a potrebu skúmať slovenské realie. Dnes trajektóriu publikačnej činnosti štát bez zamyslenia outsourcoval americko-britskej firme Clarivate, ktorá tvorí zoznam WoS.

V piatom rade je potrebné zvýšiť objem peňazí do vedy. Naozaj a zásadne. Zatiaľ možno už len tým, že sa pri grantoch minimalizuje odvodová povinnosť (kedy si štát vracia peniaze). Pokračovať možno navýšením prostriedkov pre grantovú agentúru APVV.

---

⁴² APVV uplatňuje sankciu pre prípad neúspešného projektu.

Príloha č. 1

WoS právne časopisy v prvom kvartile	Krajina	IL Rebríček	Recenzovaný
ADMINISTRATIVE LAW REVIEW	USA	A	nie
AMERICAN JOURNAL OF INTERNATIONAL LAW	USA	A*	áno
ANNUAL REVIEW OF LAW AND SOCIAL SCIENCE	USA	A	áno
ANTITRUST LAW JOURNAL	USA	A	áno
BOSTON UNIVERSITY LAW REVIEW	USA	A	nie
CALIFORNIA LAW REVIEW	USA	A*	nie
COMMON MARKET LAW REVIEW	NL	A	áno
COLUMBIA LAW REVIEW	USA	A*	áno
COMPUTER LAW & SECURITY REVIEW	GB	n/a	áno
CORNELL LAW REVIEW	USA	A*	nie
DUKE LAW JOURNAL	USA	A*	nie
EUROPEAN JOURNAL OF PSYCHOLOGY APPLIED TO LEGAL CONTEXT	ES	n/a	áno
FEMINIST LEGAL STUDIES	NL	A	áno
GEORGETOWN LAW JOURNAL	USA	A*	nie
HARVARD ENVIRONMENTAL LAW REVIEW	USA	A	nie
HARVARD LAW REVIEW	USA	A*	áno
NORTHWESTERN UNIVERSITY LAW REVIEW	USA	A*	nie
JOURNAL OF INTERNATIONAL ECONOMIC LAW	GB	A	áno
JOURNAL OF LEGAL ANALYSIS	GB	A*	áno
LAW AND HUMAN BEHAVIOR	USA	A*	áno
LEGAL AND CRIMINOLOGICAL PSYCHOLOGY	GB	n/a	áno
MICHIGAN LAW REVIEW	USA	A*	nie
NEW YORK UNIVERSITY LAW REVIEW	USA	A*	nie
REGULATION & GOVERNANCE	Austrálie	n/a	áno
PSYCHOLOGY PUBLIC POLICY AND LAW	USA	A	áno
STANFORD LAW REVIEW	USA	A*	áno
TEXAS LAW REVIEW	USA	A*	nie
TRANSNATIONAL ENVIRONMENTAL LAW	GB	A	áno
UCLA LAW REVIEW	USA	A*	nie
UNIVERSITY OF CHICAGO LAW REVIEW	USA	A*	áno
UNIVERSITY OF PENNSYLVANIA LAW REVIEW	USA	A*	nie
VANDERBILT LAW REVIEW	USA	A*	nie
VIRGINIA LAW REVIEW	USA	A*	nie
YALE JOURNAL ON REGULATION	USA	A	nie
YALE LAW JOURNAL	USA	A*	nie